

II. ТЕХНИЧЕСКИ СПЕЦИФИКАЦИИ И ИЗИСКВАНИЯ

1. Нормативни изисквания и процедура за определяне на Специални защитени зони (СЗЗ/SPA) в Р България.

Директива 2009/147/ ЕС за опазване на дивите птици (*кодифицира Директива 79/409/ЕО, наричана в този документ Директива за птиците или само Директивата*), изисква да се определят всички най-подходящи места /чл. 4 (1) и (2)/, което може да се осъществи на базата на стандартни и съгласувани научно обосновани критерии за оценка на местата.

Чл. 4 (1) от Директивата гласи:

Видовете, посочени в Приложение I, подлежат на специални мерки по опазване на техните местообитания, за да се осигури тяхното оцеляване и размножаване в района на разпространението им.

Във връзка с това се вземат предвид:

- а) видове, застрашени от изчезване;*
- б) видове, уязвими от някои промени в техните местообитания;*
- в) видове, считани за редки поради своите малочислени популации или ограниченото им местно разпространение;*
- г) други видове, изискващи особено внимание поради специфичния характер на техните местообитания.*

Тенденциите и измененията в популационните нива ще се вземат предвид при извършването на оценки.

Държавите-членки класифицират като специални защитени зони именно най-подходящите по брой и площ територии за опазването на тези видове, съобразно сухоземната и морската географска зона на прилагане на настоящата директива.

Чл. 4 (2) от Директивата гласи:

Държавите-членки вземат подобни мерки за редовно срещаните се мигриращи видове, които не са посочени в Приложение I, като вземат предвид нуждите им от защита в сухоземната и морската географска зона на прилагане на настоящата директива, по отношение на техните райони на размножаване, смяна на перата и зимуване и междинните зони по време на техните миграционни маршрути. За тази цел държавите-членки придават особено значение на защитата на влажните зони и особено на влажните зони от международно значение.

Съгласно разпоредбите на *Закона за биологичното разнообразие*, в който са транспонирани разпоредбите на *Директива за птиците*, процедурата за избор и одобрение на Специалните защитени зони (СЗЗ/SPA) или съгласно възприетата национална терминология "защитени зони за опазване на дивите птици", е както следва:

1.1. Министерството на околната среда и водите (МОСВ) осигурява проучването, оценката и изготвянето на документации за територии, включващи местообитания на видовете птици от Приложение I на Директивата и територии, в които по време на размножаване, линеене, зимуване или миграция се струпват значителни количества птици от видове, извън тези, посочени в Приложението. Тези територии се оценяват въз основа на следните показатели:

- размер и/или плътност на популацията на вида по време на гнездене, зимуване или миграция в сравнение с размера и/или плътността на популацията на същия вид в Европа и в Р България;

- степен на представеност на местообитанието от значение за вида в съответната територия;
- обща оценка на значението на територията за съхранението на съответния вид въз основа на величината на показателите по предходните два булета.

Тези показатели са общи, основополагащи изграждането на мрежата. От една страна те са достатъчно гъвкави, за да обхванат особеностите на различните групи, а от друга страна са твърде общи, за да се прилагат директно самостоятелно. На тяхна база е необходимо да се приложат строги научни критерии за избор на местата за включване в мрежата.

1.2. Въз основа на постъпили документи, съдържащи наименование, предмет и цели на опазване, попълнени стандартни формуляри с данни и оценки, картен материал и координатни регистри на границите на предлаганите защитени зони, МОСВ изготвя списък на защитени зони, който заедно с документите се внася за разглеждане на заседание на Националния съвет по биологичното разнообразие (НСБР).

НСБР е консултативен орган към министъра на околната среда и водите, в чийто състав се включват представители на заинтересованите министерства и ведомства, научни и академични институти, неправителствени и природозащитни организации.

1.3. В резултат от обсъждането, НСБР предлага на министъра на околната среда и водите:

- да внесе изготвения списък изцяло или отчасти за разглеждане от Министерския съвет (МС);
- отпадане на определени територии от списъка;
- отлагане на разглеждането им за извършване на допълнителни проучвания.

1.4. При представяне на мотивирано особено мнение от член/ове на съвета, министърът на околната среда и водите взема окончателното решение по списъка. В срок до три месеца от произнасянето на НСБР, министърът на околната среда и водите внася за разглеждане в МС изготвения списък на защитените зони заедно с особените мнения, ако такива са били представени.

1.5. Окончателното одобрение на списъка на защитените зони става с Решение на МС, което заедно със списъка на одобрените защитени зони се обнародва в „Държавен вестник“ (ДВ).

Съгласно чл. 10, ал. 5 от Закона за биологичното разнообразие, решенията на НСБР и МС се основават единствено на научната информация, съдържаща се във внесената в МОСВ документация за защитените зони, и на целите за изграждане на Националната екологична мрежа, включващи: дългосрочното опазване на биологичното, геологичното и ландшафтното разнообразие; осигуряването на достатъчни по площ и качество места за размножаване, хранене и почивка, включително при миграция, линееене и зимуване на дивите животни; създаването на условия за генетичен обмен между разделени популации и видове, ограничаване на негативното отрицателно въздействие върху защитените зони.

Идентифицирането на териториите, подходящи за Специални защитени зони (СЗЗ/SPA), е извършено през 2005 г. от Българско дружество за: защита на птиците (БДЗП), партньор на БърдЛайф Интернешънъл (BirdLife International) за България, в рамките на проект "Изграждане на представителна и функционално единна национална екологична мрежа в частта ѝ от защитени зони за птиците, като част от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000".

Проучването е осъществено в два основни етапа. Първият етап включва анализ и оценка на съществуващата налична и достъпна информация, и анализ на празнотите за периода 1990-2004 г. Вторият етап включва полева работа по запълването на празнотите, експертни дискусии и оценки по определянето на мрежата, и обхваща основно полевия гнездови сезон на 2005 г., периода на есенна миграция 2004, 2005 г., пролетна миграция 2005 г.

Оценката на потенциалните защитени зони се е основавала на Европейски критерии за избор на ОВМ (ИВА), разработени от BirdLife International (Heath, Evans, 2000) (Приложение 2 към настоящата документация).

Следва да бъде и отчетен фактът, че поради специфичното социално-икономическо развитие на страната в периода 1990-2005 г., както и характерните географски условия, преобладаващата част от територията на страната отговаря на поне един от критериите на BirdLife International от категориите А (световно значение), В (Европейско значение) и С (значение за Европейския съюз) и може да бъде класифицирана като ОВМ. Това се отнася и за някои изключително силно антропогенно повлияни територии, дори и такива с дългогодишно промишлено замърсяване.

В рамките на цитирания по-горе проект БДЗП идентифицира 114 места, обхващащи около 23% от територията на страната като подходящи за обявяване на СЗЗ, които отговарят на поне един от критериите на BirdLife International за ОВМ.

Приблизително половин година преди да бъдат официално внесени в МОСВ и да бъде стартирана законната процедура по утвърждаването им като СЗЗ, в съответствие с изискванията на националното законодателство, тези места са представени от БДЗП на BirdLife International за официалното им признаване като ОВМ.

След признаването на 114-те места от BirdLife International за ОВМ, БДЗП ги внася в МОСВ, в съответствие с изискванията на Закона за биологичното разнообразие като потенциални СЗЗ.

В резултат на изложеното могат да се направят следите изводи по отношение на установяването на ОВМ в Р България, като потенциални СЗЗ по Директива за птиците:

- При определяне на местата е използвана информация от периода 1990-2005 г., като в повечето случаи са ползвани данни от периода 1997-2005 г.;
- Използваната ориентологична информация не е публично достъпна и не е била официално предоставяна за преглед и валидация на научната общност и компетентните органи по околна среда;
- Част от използваните данни не са публикувани, други са от работни документи под печат, трети са резултат от еднократни наблюдения;
- Не може да се приеме висока степен на достоверност при данни, посочени от лица с различна квалификация (експерти, биолози от различни специалности, любители, доброволци, наблюдатели), събирани в различни периоди по неясна методика;
- Използваната картна основа за определяне на местообитанията на видовете в мащаб 1:600 000 (Бондев, 1991), както и топографски карти в мащаб 1:20 000, за определяне на границите на местата, са предпоставка за допускане на грешки и неточности при отграничаване на най-добре запазените местообитания, спрямо териториите с много по-малко значение и силен антропогенен натиск с оглед определяне на най-подходящите по брой и площ територии в съответствие с изискванията на директивата;
- Извършени са проучвания на гнездовата ориентофауна в голям брой места само в рамките на един гнездови сезон от 15 март–15 юли 2005 г.

Всички тези обстоятелства са били в основата на изразяваните противоречиви мнения относно обхвата на предложените СЗЗ от съответните компетентни институции и организации по време на дискусиите за разглеждане на документациите за местата на Национален съвет по биологично разнообразие (НСБР) – Консултативен орган към министъра на околната среда и водите.

В резултат на това МОСВ е възлагало на Българска академия на науките (БАН) независимо рецензиране на разработката на БДЗП и на другите ангажирани в изграждането на "Натура 2000" мрежата организации. Също така НСБР е отлагал разглеждането на отделни защитени зони, за да се прецизират от научна гледна точка информацията и съпровождащите ги аргументации и документи, като в резултат на това е коригирана и Натура 2000 базата данни за птиците.

Аналогичен е казусът с територията на ОВМ BG055 "Рила", при който също е необходимо провеждане на независими научни обследвания, предвид решението на НСБР от 22.03.2016 г. да предложи на министъра на околната среда и водите да отложи разглеждането на документацията за предложената нова защитена зона BG0002129 "Рила- буфер" за опазване на дивите птици за извършване на допълнителни проучвания на експерти, които не са участвали в изготвянето на предложението, както и на такива, участвали в подготовката на представените за настоящото заседание становища, като допълнителните проучвания да бъдат извършени в срок до 2 години.

2. Характеристика на ОВМ-Рила, предложена от БДЗП

Област: Благоевград, Кюстендил, Пазарджик, София - област;

Площ: 143733,01 ха;

Собственост: държавна собственост – 76%; общинска собственост – 8%; частна собственост – 16%;

Описание на мястото: Рила се намира в Югозападна България на около 70 км от гр. София. ОВМ обхваща над 50% от едноименната планина. В границите му изцяло попадат Национален парк "Рила" и Природен парк "Рилски манастир".

В геоложко отношение Рила планина не се характеризира с голямо разнообразие.

По-голямата част от скалите са стари метаморфни, интрузивни – южнобългарски гранити, а в периферните и по-ниски части на мястото се срещат седименти – палеогенни, плиоценски и кватернерни наслаги.

Почвите са предимно кафяви горски, планински горски, тъмноцветни и планински ливадни с маломощен хумусен хоризонт.

На територията на Рила планина са разположени около 140 ледникови езера и няколко язовира. От нея извира реките Искър, Марица и Места. Тук се формира значителна част от националния воден ресурс.

Рила планина е покрита основно с гори (46%) и високопланински местообитания (51%). Около 90% от представените тук екосистеми са с естествен произход. В Рила се срещат 1400 вида висши растения. В алпийската зона са представени множество ливадни съобщества. В субалпийската зона са ширококоразпространени клекът (*Pinus mugo*), сибирската хвойна (*Juniperus communis nana*), обикновената боровинка (*Vaccinium myrtillus*) и картълът (*Nardus stricta*). Ливадите в тази зона имат основно произведен характер. Поясът на иглолистните гори е представен от формации на бялата мура (*Pinus peuce*), смърча (*Picea abies*), белия бор (*Pinus sylvestris*) и елата (*Abies alba*). В широколистните гори преобладава букът (*Fagus sylvatica*). Срещат се и смесени буково-иглолистни гори.

Ориентологична значимост: ОВМ Рила е представително място за комплекс от видове, характерни за високопланинските безлесни зони и за иглолистните и буковите гори. Тук се срещат 130 вида гнездящи птици. От срещаните се видове 41 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашен в категория SPEC1 е включен 1 вид, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 14 вида, в SPEC3 – 26 вида.

ОВМ обхваща подходящи местообитания за 23 вида, включени в Приложение 2 на ЗБР, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 20 са вписани също в Приложение I на Директива за птиците.

Рила планина е от световно значение като представителен район за алпийския биом поради срещаните се тук три биомно-ограничени вида птици, описани за България – скалолазката (*Tichodroma muraria*), жълтоклюната гарга (*Pyrhocorax graculus*) и алпийската завирушка (*Prunella collaris*), представена тук с ендемичния подвид *P. s. subalpina*.

Тук се срещат най-многочислените популации в страната на врабчовата кукумявка (*Glaucidium passerinum*), пернатоногата кукумявка (*Aegolius funereus*) и трипръстия кълвач (*Picoides tridactylus*).

ОВМ Рила е едно от най-ценните места в страната от значение за ЕС за опазването на тези видове, както и за скалния орел (*Aquila chrysaetos*), глухаря (*Tetrao urogallus*), сокола скитник (*Falco peregrinus*), черния кълвач (*Dryocopus martius*), белогърбия кълвач (*Dendrocopos leucotos*), козодоя (*Caprimulgus europaeus*) и лещарката (*Bonasa bonasia*). На европейско равнище районът е от значение за опазването на пъстрия скален дрозд (*Monticola saxatilis*), червеногръдката (*Erithacus rubecula*), чинката (*Fringilla coelebs*), въртошиятката (*Jynx torquilla*), белоушия дрозд (*Turdus torquatus*), пойния дрозд (*Turdus philomelos*), коса (*Turdus merula*), жълтоглавото кралче (*Regulus regulus*), черноглавото коприварче (*Sylvia atricapilla*) и обикновеното конопарче (*Carduelis cannabina*).

Териториалният обхват на ОВМ във формат ESRI Shapefile (*.shp) (координатна система WGS84 UTM 35N) ще се предостави от МОСВ.

ОВМ BG055 „Рила“ е определено по следните европейски критерии за избор на ОВМ, разработени от BirdLife International: А3 (биомно-ограничени видове), В2 (видове с неблагоприятен статус в Европа), В3 (видове с благоприятен статус, но концентрирани в Европа), С6 (застрашени видове на ниво Европейски съюз).

3. Анализ на данните за видовете, предложени за опазване от БДЗП в потенциална СЗЗ BG0002129 "Рила-буфер", спрямо тези от ОВМ BG055 "Рила" и обявените СЗЗ BG0000495 "Рила" и СЗЗ BG0000496 "Рилски манастир"

Към настоящия момент са обявени две СЗЗ в територията на ОВМ BG055 "Рила" – СЗЗ BG0000495 "Рила" и СЗЗ BG0000496 "Рилски манастир", с обща площ от 103 226.9685 ха, което представлява 71,818% от площта на ОВМ.

В последствие БДЗП предлага останалата част от ОВМ да се определи за потенциална СЗЗ BG0002129 "Рила-буфер", в която като предмет на опазване да бъдат включени 17 вида птици съгласно стандартния формуляр (Приложение 3) с аргумента, че техни **гнездови местообитания** са останали извън границите на обявените СЗЗ BG0000495 "Рила" и СЗЗ BG0000496 "Рилски манастир".

Направен е анализ и сравняване на данните за видовете (Приложение 4), предложени за опазване от БДЗП в потенциална СЗЗ BG0002129 "Рила-буфер", спрямо тези от ОВМ BG055 "Рила", стандартните формуляри на обявените СЗЗ BG0000495 "Рила" (достъпен от

http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/PS_SPA/BG0000495/BG0000495PS_16.pdf) и СЗЗ ВГ0000496 "Рилски манастир" (достъпен на интернет адрес http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/PS_SPA/BG0000496/BG0000496_P_S_16.pdf), позволяващ да бъде направен извод, че има сериозна липса на актуална експертиза, достатъчно надеждни и осъвременени научни данни, която да ги обосновава по един безпристрастен и категоричен начин.

В тази връзка е и необходимостта от настоящото проучване и анализ на данните.

4. Дейности, които ще осигурят постигането на заложените резултати.

Изхождайки от критериите за определяне на ОВМ, изискванията и процедурите за определяне на Специални защитени зони (СЗЗ/SPA) в Р България, които следва да бъдат съобразени при определянето на обхвата на поръчката, дейностите по нея могат да бъдат структурирани в три етапа, както следва:

- Подготвителни дейности;
- Изпълнение на теренните проучвания;
- Анализ на резултатите и подготовка на документация по чл. 8, ал. 1 от ЗБР при необходимост.

Така посочените етапи нямат смисъла на самостоятелен етап, за който да може да се определи отделна ценова стойност за изпълнението му и съответно към него да се прилага чл. 111, ал. 10 ЗОП.

ЕТАП 1: ПОДГОТВИТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ

- Преглед, систематизиране и първичен анализ на налични данни и информация;
- Предложение на методика и полеви формуляри за извършване теренните проучвания;
- Описание на необходимото оборудване и експертиза за извършване на проучванията;
- Изготвяне на процедура за контрол и валидиране на данните от теренната работа.

ЕТАП 2: ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ТЕРЕННИТЕ ПРОУЧВАНИЯ

- Създаване на необходимата организация за полева работа и сформирание на екипите за теренните проучвания;

Избраният изпълнител следва да определи **вида, броя и състава** на екипите за теренна работа, съгласно предложената от него методика, като в тях се включат минимум следните експерти със следните минимални изисквания за квалификация и образование:

Ключов експерт 1: Ръководител на екипа

Отговорности: Ръководителят на екипа ръководи цялостното изпълнение на заложените дейности и отговаря за постигане на заложените резултати. Той предоставя методическа подкрепа на екипа, осигурява изпълнението на процедурите за вътрешен контрол на качеството.

▪ Висше образование „Бакалавър“ или еквивалентна образователна степен в областта на „аграрни науки и ветеринарна медицина“ (професионално направление „горско стопанство“) или „социални, стопански и правни науки“ или „природни науки, математика и информатика“ или „технически науки“ съгласно Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, утвърден с Постановление № 125 на Министерския съвет от

24.06.2002 г. за утвърждаване класификатор на областите на висше образование и професионални направления (нар. ПМС № 125/ 24.06.2002 г.) или еквивалентна.

- Професионален опит - Участие като ръководител на екип при изпълнението на минимум един проект/дейност, свързани с обработка на данни, анализи и проучвания в областта на околната среда.

Ключов експерт 2: Ръководител на полеви екип

Отговорности: Под ръководството на Ръководителя на екипа, той отговаря за изпълнението на дейностите, свързани с разработване на методика за теренното проучване, организация и провеждане на теренните проучвания, набирането, обработването и анализа на данните и информацията, извършване на контрол на качеството на работа на подчинените му неключови експерти и на набраните данни и информация.

- Квалификация - Висше образование „Бакалавър“ или еквивалентна образователна степен в областта на „аграрни науки и ветеринарна медицина“ (професионално направление „горско стопанство“) или „социални, стопански и правни науки“ или „природни науки, математика и информатика“ или „технически науки“ съгласно Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, утвърден с Постановление № 125 на Министерския съвет от 24.06.2002 г. за утвърждаване класификатор на областите на висше образование и професионални направления (нар. ПМС № 125/ 24.06.2002 г.) или еквивалентна.

- Професионален опит - Участие като полеви ръководител при изпълнението на минимум един проект/дейност, свързан с обработка на данни, анализи и проучвания на птици.

Ключов експерт 3: ГИС Експерт

Отговорности: Този експерт отговаря за GIS обработка и анализ на данните и информацията. Подкрепя Ръководителя на екипа при изпълнението на процедурите за вътрешен контрол на качеството.

- Квалификация - Висше образование „Бакалавър“ или еквивалентна образователна степен в областта на „социални, стопански и правни науки“ или „природни науки, математика и информатика“ или „технически науки“ съгласно Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, утвърден с Постановление № 125 на Министерския съвет от 24.06.2002 г. за утвърждаване класификатор на областите на висше образование и професионални направления (нар. ПМС № 125/ 24.06.2002 г.) или еквивалентна.

- Професионален опит - Участие като експерт в минимум един проект/услуга, в който пряко е извършвал GIS обработка и анализ на биологична информация.

Ключов експерт 4: Експерт Статистика

Отговорности: Този експерт отговаря за статистическата обработка и анализ на данните и информацията. Подкрепя Ръководителя на екипа при изпълнението на процедурите за вътрешен контрол на качеството.

- Квалификация - Висше образование „Бакалавър“ или еквивалентна образователна степен в областта на „природни науки, математика и информатика“ или „технически науки“ съгласно Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, утвърден с Постановление № 125 на Министерския съвет от 24.06.2002 г. за утвърждаване класификатор на областите на висше образование и професионални направления (нар. ПМС № 125/ 24.06.2002 г.) или еквивалентна.

- Професионален опит - Участие в минимум един проект/дейност като експерт, който пряко е извършвал статистическа обработка и анализ на биологична информация.

Неключови експерти: Полеви експерти:

В съответствие с изискванията към екипа от експерти за теренна работа, заложен в предложената методика за теренните проучвания, изпълнителят следва да ангажира и поне 3 /трима/ на брой неключови експерти – полеви експерти.

- Квалификация – Средно образование или еквивалентно.
- Професионален опит - Участие в минимум един проект/услуга, в който е извършвал теренни проучвания на птици.

Предложените ключови експерти трябва да отговарят на горепосочените изисквания.

Сформираните полеви екипи трябва да бъдат осигурени с необходимото оборудване, транспортни средства и лични предпазни средства. За целите на уеднаквяването на подхода за прилагане на изискванията за набиране и предаване на теренни данни и информация, всички експерти следва да преминат обучение, в т.ч. и за работа с определеното оборудване.

Избраният изпълнител следва да гарантира, че полевите екипи притежават всички разрешителни за работа със защитени видове.

• Извършване на теренни проучвания и набиране на данни и информация;

Целта е да се проведе ново допълнително проучване в така предложената територия на новата потенциална СЗЗ BG0002129 „Рила буфер“ (достъпна заедно с останалата документация на зоната на http://www5.moew.government.bg/?page_id=45590) около СЗЗ BG0000495 „Рила“, BG0000496 „Рилски манастир“ за разширение до границите на ОВМ BG055 „Рила“, при което недостатъците, които намаляват достоверността на данните, необходими за взимане на аргументирано решение, да бъдат минимизирани.

Полевите проучвания следва да бъдат извършени в рамките на период, включващ два подходящи гнездови сезона /15 март – 31 юли/, съобразени с биологията на видовете птици. В рамките на този срок следва да се съберат необходимите данни и да се верифицират от специалисти със съответната квалификация и опит, използвайки методи, съобразени с екологичните особености на видовете – напр. наблюдения по трансекти (със съответния брой и дължина в зависимост от целевите видове) и/или от точки за стационарно следене, като трансектите и точките се избират в подходящи местообитания, характерни за видовете, обект на проучване (в горските местообитания за избор на трансекти трябва да се има предвид възрастта на гората).

Дължината на трансекта се определя с GPS устройство. Задължително се маркират началната и крайна точка на всеки трансект. При провеждането на всички типове трансекти GPS устройството се държи непрестанно включено да записва трак.

Координатите на точките за стационарно следене също се определят с GPS устройство. В гористи местности, точките трябва да се подбират така, че да предоставят възможност за далечно наблюдение – най-малко 3 км.

В рамките на проучването да се вземат под внимание и да се обследват следните ключови елементи:

- наличие на стари дървета с хралупи годни за гнездене;
- скални местообитания годни за гнездене;
- определяне на видове по погадки, яйца, по силует във фаза на летене, по звуков запис), трофичен капацитет на новите територии с оглед изхранването и поддържане числеността на целевите видове и пр.

Основните параметри за наблюдение са:

-вид на птицата;

-брой на установени индивиди (брой видяни и брой чути);

-брой двойки;

-брой гнезда;

-данни за местообитанието и идентифициране на влияния и заплахи;

-степен на достоверност на гнездене (по експертна оценка в три основни категории - сигурно, твърде вероятно и възможно гнездене). Отнасянето на дадено наблюдение към дадена категория се основава на следните установени факти (по Yeatman 1976, с изменения):

- сигурно гнездене: симулиране на ранена птица и отвеждане на наблюдателя от възрастна птица, празно гнездо или черупки от яйца, нелетящи малки, възрастни птици, често посещаващи недостъпни или скрити гнезда, пренасяне на храна за малките или изхвърляне на фекални торбички, гнездо с яйца, гнездо с малки;

- твърде вероятно гнездене: двойка, наблюдавана през размножителния период в подходящ за гнездене биотоп, демонстриране от вида на заета гнездова територия поне два пъти през гнездовия сезон, брачни игри и копулация, полети за смяна на мътене, проява на тревога, подсказваща наличие на малки екземпляри или гнездо, наличие на добре развити мътилни петна на уловена птица, строеж на гнездо или изкопаване на гнездова камера;

- възможно гнездене: вид, наблюдаван през размножителния период в подходящ за гнездене биотоп, пеещ мъжки, наблюдаван поне веднъж през размножителния период.

Снемат се GPS координати на всички установени индивиди, двойки или гнезда на видовете и се документират със снимков материал. За всеки трансект трябва освен точки с координати, да се направи и поне по 1 снимка на всяко местообитание, за да се документира състоянието/ качеството на местообитанието. При установени заплахи за вида и/или местообитанието също се записват координати и се правят снимки, а установените заплахи се описват подробно в полевия формуляр.

Един полеви формуляр се попълва за една дата и за един трансект или една точка (стационарно наблюдение).

Полевите формуляри следва да имат специфична структура и съдържание за:

- трансекти на отделните групи видове – напр. кълвачи, нощно активни птици;
- стационарно наблюдение на грабливи птици;
- формуляр за установени гнезда.

В полевите формуляри за намерени гнезда да се записват някои специфични параметри, напр. вид субстрат, върху който е построено гнездото, брой на яйцата или малки (ако е приложимо), брой на възрастните птици в или около гнездото. Попълва се само за заети (обитаеми) гнезда или такива, за които не е известно дали са обитаеми. За очевидно разпаднати и стари гнезда (изоставени отдавна) не се попълва полеви формуляр.

Описанието на горските местообитания включва информация за някои от следните основни характеристики: типа на гората (широколистна, иглолистна или смесена), основния (доминантен) дървесен вид (в случай, че са повече от един, се посочват всички), съпътстващите дървесни видове, възрастта, склопеността, изложението, процентите на сухи дървета и данни за наличие или отсъствие на сечи и подраст. Възрастта на гората се дава като средна стойност за конкретния трансект. Посочва се приблизително (ако е възможно да се посочи) точна стойност или интервал ± 10 г. Например 120 г. средна възраст може да се даде в

интервал 110-130 г. Обикновено дърветата в горите са разновъзрастни и трябва да се определи средната стойност.

Склопеността се дава в степени от 0,1 до 1. За степен 0,5 проекцията на короните на дървета върху земята заема 50% от повърхността, а останалото е осветени полянки. За степен 1 - проекцията на короните напълно (на 100%) закрива земята и тя е в постоянна сянка.

Процентът на сухите стоящи дървета се определя на базата на броя им сред 100 преброени дървета в най-близкия радиус около наблюдателя. Сухите паднали дървета и подлеса се отбелязват с „има“ или „няма“. Сечите се отбелязват като налични само в случаи, когато са изведени наскоро, през последните 5 години – по следите от отсечените дървета. По подобен начин се описват и откритите местообитания, като се дава информация за типа им, процентното покритие на площите без растителност, наличието на паша и коситба.

В случай, че проучването се извършва по UTM квадрати, всеки квадрат да се проучва с достатъчен брой дни, респ. местообитанията да се обхванат с достатъчен брой тракове или точки за стационарно наблюдение. Ако отчитането на резултатите се извършва по UTM квадрати, на края на отчитането на квадрата да се попълва сумарният установен брой гнезда / индивиди / двойки от всеки вид в квадрата.

Полевите експерти да бъдат снабдени с необходимата екипировка (облекло за теренна работа, в зависимост от спецификата на терена и метеорологичните условия; полеви формуляри; определител) и подходящо оборудвани с: бинокъл или зрителна тръба; GPS устройство; фотоапарат; шублер; линия; звукозаписващи и звукопроизвеждащи уреди при необходимост; орнитологични мрежи и пръстени.

Като картна основа при анализите да се използват най-актуалните слоеве, налични в МОСВ, обработени в подходящ формат за ползване - Карта на възстановената собственост / Кадастрална карта; Слои лесо; Ортофото карта; Корини земно покритие и др. Същите ще бъдат предоставени в МОСВ за ползване на участника, определен за изпълнител след сключване на договор.

- **Контрол и валидиране на събраните данни от теренната работа;**

Набраните данни и информация от теренните проучвания следва да бъдат подложени на контрол и валидиране, съгласно разработената процедура.

ЕТАП 3: АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

- **Обработване, обобщаване и анализ на резултатите от теренните проучвания и наличните данни;**

Набраните данни и информация от теренните проучвания се обобщават и обработват, така че да могат да бъдат анализирани.

При извършване на анализите и проучванията следва да се анализират и съпоставят най-малко данните от:

- Книгата „Орнитологично важните места в България и Натура 2000“, Костадинова, И., М. Граматиков (ред.) 2007 за ОВМ BG055 „Рила“;

- „Атлас на гнездящите птици в България“, Янков. П (ред.) 2007;

- „Червена книга на Р България“;

- Планове за управление на НП „Рила“ и ПП „Рилски манастир“;

- Натура 2000 базата данни за СЗЗ BG0000495 „Рила“, BG0000496 „Рилски манастир“ и ново предложената потенциална СЗЗ BG0002129 „Рила буфер“, включваща: картен материал и граници в цифров вид; предмет и цели на опазване; стандартни формуляри (СДФ) с данни и

оценки заповеди за обявяване;

- Докладването на Р България по чл. 12 от Директива за птиците (http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/).

В резултат на проучванията да бъде направен анализ с цел установяване на действителния брой необхванати гнездящи птици, площта на заетите от тях местообитания, определена по цифров модел, свързаността на обитанията и възможностите за прилагане на ефективна природозащита.

При анализа на предлаганите граници на нова СЗЗ да бъдат съобразени находищата и екологичните изисквания на видове, предмет на опазване. Оценката на видовете да се основава на научно обосновани критерии за определяне на ОВМ, разработени от BirdLife International и приложими за всички страни членки на Европейския съюз.

Като резултат от анализа да бъде направено аргументирано заключение по отношение на:

- достоверността и коректността на предоставените данни и обосновка от предложението на БДЗП за потенциална СЗЗ BG0002129 „Рила-буфер“ - дали предложената от БДЗП нова зона има консервационна значимост за видове птици и по отношение на някой от критериите има стойност и следва изцяло да бъде предложена за зона за птици; или това се отнася само за част/и от нея като нова зона или разширяване площта на съществуваща такава;

- в случай на заключения за частична достоверност и коректност на данните, да се направи предложение за корекция на териториалния обхват на новата зона и съпътстващата документация за нея по чл. 8, ал. 1, т. 2, 4 и 5 от ЗБР;

- ако не е необходимо определянето на нова СЗЗ, да се мотивира достатъчността на опазване на видовете в рамките на вече обявените СЗЗ BG0000495 „Рила“ и BG0000496 „Рилски манастир“.

5. График за изпълнение на дейностите и представяне на резултатите

Общата продължителност за изпълнение на възложеното: до 24 месеца. По-специално, то трябва да следва следните етапи, считано от датата на подписване на договора за възлагане на поръчката:

Етап 1: Най-късно до края на втория месец изпълнителят представя Начален доклад за изпълнението на дейностите, посочени в Етап 1;

Етап 2: Най-късно до края на двадесетия месец изпълнителят представя Междинен доклад, съдържащ предварителните резултати от изследванията на теренната работа, посочени в Етап 2;

Етап 3: Най-късно до края на двадесет и четвъртия месец, изпълнителят представя Финален доклад, съдържащ всички резултати от изпълнение на възложеното, посочени в Етап 3.

Всеки от докладите се представя в два оригинала на хартиен носител и един на цифров носител.